

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน องค์การต่าง ๆ จำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีประสิทธิภาพทั้งพนักงานปฏิบัติการและผู้บริหารที่ทำให้ธุรกิจดำเนินไปได้โดยประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ ปัญหาที่องค์การธุรกิจประสบอยู่สิ่งหนึ่งก็คือ ปัญหาในการคัดเลือกคนที่เหมาะสมเข้ามาทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ¹ หรือก็คือปัญหาที่จะ "จัดคนให้ตรงกับสายงาน" นั้นเอง

การจัดคนให้ตรงกับสายงาน หมายถึง การที่องค์การมีงานอยู่ ซึ่งจะต้องสรรหาคนที่มีความสามารถในงานดังกล่าว เข้าไปปฏิบัติ เพื่อที่จะได้เกิดผลสำเร็จในงานนั้น ๆ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์การในที่สุด² ซึ่งความสามารถของบุคคลในการทำงานนี้ องค์การแต่ละแห่งก็จะพิจารณาและให้ความสำคัญแต่ละปัจจัยแตกต่างกันออกไป มีองค์การหลาย ๆ แห่งมักจะมองความเหมาะสมกับงานหรือความสามารถของบุคคลในด้านของความรู้และประสบการณ์เท่านั้น เช่น ในการบริหารงานฝึกอบรมของธนาคารพาณิชย์บางแห่ง พบว่า ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยให้เหตุผลว่าเป็น เพราะเจ้าหน้าที่มิได้มีความรู้ความสามารถในการฝึกอบรมเพียงพอ³ ทั้ง ๆ ที่สาเหตุอาจจะเนื่องมาจาก เจ้าหน้าที่เหล่านั้นมีคุณลักษณะที่ไม่เหมาะสมกับงานฝึกอบรมก็ได้ เช่น เป็นคนเก็บตัว เป็นคน หรือในเรื่องของการเลื่อนตำแหน่ง องค์การบางแห่งใช้ระบบอาวุโส คือ เมื่อทำงานมานาน เงินเดือนสูงก็จะให้ความรับผิดชอบที่ตรงกับค่าตอบแทนโดยไม่นำพาค่าความเหมาะสม ทำให้เกิดข้อขัดข้องในการปกครองบังคับบัญชา การบริหารงานและอื่น ๆ ที่เป็นคุณสมบัติที่ต้องการสำหรับตำแหน่งงานนั้น ๆ เมื่อพบข้อขัดข้องมาก ๆ เข้าสู่ปฏิบัติการก็อาจทอดถอนใจขาดความสุขในการทำงาน⁴

¹ สุภา '๐4, "สัมภาษณ์ : ประสบการณ์การคัดเลือกนักบริหาร" ใน หัวใจนักบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอเชีย เพรส จำกัด, 2527) หน้า 41.

² อารา ชลปราชญ์, "งานที่เหมาะสมให้คนที่เหมาะสม," วารสารคน 4(ค.ค.-ธ.ค. 2526) : 31.

³ ธนวรรณ เติมยบุตร, "การบริหารการฝึกอบรมของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาพาณิชยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 128 - 131.

⁴ กฤษณ เนตร หันตุมโพธิ์, "จะหาผู้บริหารได้ที่ไหน" วารสารธนาคาร (สิงหาคม 2528 :

มีผู้กล่าวถึงคุณสมบัติของบุคคลที่เหมาะสมที่จะคัดเลือกเข้ามาทำงานไว้ ดังนี้

ความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติงาน จะต้องประกอบด้วยความสามารถ

5 ประการ คือ

1. ความสามารถทางร่างกาย (Physical Capacity) หมายถึง ร่างกาย มีความแข็งแรงเพียงพอที่จะปฏิบัติได้
2. ความรู้ความสามารถและระดับสติปัญญา (Education and Intelligence Level) หมายถึง เป็นคนที่มีความเฉลียวฉลาด มีความรู้ความสามารถ
3. ความสามารถทางจิตใจ (Psychological factors) หมายถึง ความสมบูรณ์หรือความปกติของจิตใจ เพราะคนที่จะปฏิบัติงานได้ดีนั้น ต้องไม่เป็นคนขี้โมโห จุนเจียว หรือมีลักษณะก้าวร้าวระรานผู้อื่น ซึ่งก็คือบุคลิกภาพประเภทที่มีความไม่มั่นคงทางอารมณ์ นั้นเอง
4. ความสามารถในทางฝีมือและความสนใจในงาน (Aptitudes interest and skills)
5. ความสามารถในการยอมรับของสังคม (Social acceptability) หมายถึง เป็นคนที่สังคมยอมรับ¹

คุณสมบัติของบุคคลที่เหมาะสมจะเป็นผู้บริหาร จะต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. ความสามารถในการสื่อข้อความ (Communication) ทั้งการพูด การอ่าน และการเขียน
2. บุคลิกภาพ (Personality) หมายถึง ความเชื่อมั่นในตนเอง กิริยาท่าทางการวางตัว ความปรารถนาที่จะได้รับความสำเร็จในการทำงาน ความกระตือรือร้น รวมถึงความสามารถและความคล่องตัวในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป
3. ความสามารถทางด้านจิตใจ (Mental Abilities) หมายถึง ความเฉลียวฉลาดและความมีไหวพริบในการแก้ไขปัญหา

¹ สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหารงานบุคคลแผนใหม่, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2521), หน้า 87 - 89.

4. คุณสมบัติเฉพาะของนักบริหาร เช่น แบบของผู้นำ ความสามารถในการวางแผนงาน เป็นต้น¹

ดังนั้น จะเห็นว่า การที่จะคัดเลือกคนที่เหมาะสมให้ไปทำงานที่เหมาะสมกับบุคคลนั้น ๆ จึงมีหลายปัจจัยที่ต้องพิจารณาและสิ่งหนึ่งที่จะต้องพิจารณาก็คือ บุคลิกภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านการบริหารงานบุคคล บุคลิกภาพของบุคคลที่จะทำงานด้านนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จนับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญมากสิ่งหนึ่ง ซึ่งในเรื่องนี้ผู้มีประสบการณ์ทางด้านการบริหารบุคคลในปัจจุบันได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพของผู้ที่จะทำงานด้านการบริหารงานบุคคลไว้ดังนี้

ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัว มีความยืดหยุ่น รู้จักเก็บความรู้สึก อคติต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ดี มีความสุขุม และต้องพยายามเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ให้มาก²

บุคลิกลักษณะของคนที่ทำงานด้านบุคคล ต้องชอบเข้าสังคม สามารถคุยกับทุก ๆ คนได้ ไม่เป็นคนเก็บตัวเจียม และมีมนุษยสัมพันธ์ดี³

คนทำงานด้านการบริหารงานบุคคลได้ต้องอาศัยการมีบุคลิกดี ต้องรู้จักเก็บอารมณ์ เพราะต้องทำงานกับคนทุกระดับ ต้องควบคุมอารมณ์ได้ มีความอดทน และสามารถที่จะติดต่อสื่อสาร กับทุกคนได้⁴

ต้องปรับตัวได้ง่าย เหมาะสมกับเงื่อนไขของคนและเวลา มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นคนที่ยิ้มแย้มแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นคนใจเย็น⁵

¹ จูฬา '84, "สัมภาษณ์ : ประสบการณ์การคัดเลือกนักบริหาร" ใน หัวใจนักบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอเชียเทรส จำกัด, 2527) หน้า 41.

² ทองดี เดิมประเสริฐศิริ "คุยเฟื่องเรื่อง Personnel" ใน หัวใจนักบริหารงานบุคคล, หน้า 60.

³ มบุญ วงศ์นารี, เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

⁴ บุญยะ อุคม, เรื่องเดียวกัน.

⁵ ม.ร.ว. นพเกตุเมธี เต็งนิยม, เรื่องเดียวกัน, หน้า 62.

ควร เป็นผู้ที่มีบุคลิกดี เข้ากับผู้อื่นได้ดี ทำงานเป็นทีมได้ดีและมีความอดทน¹

ควรจะมีบุคลิกภาพที่ชอบติดต่อกับผู้อื่น มีความอดกลั้น ใจเย็น สุขุม มีความอดทนสูง คิดลึกลับปัญหา เจาะหน้าได้อย่างรวดเร็ว²

จากความเห็นของนักบริหารงานบุคคลหลายท่านได้กล่าวมาแล้วนั้น พอจะสรุปได้ว่าบุคลิกภาพที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่จะมีปฏิบัติงานทางด้านการบริหารงานบุคคล ควรจะมีลักษณะดังนี้คือ

1. ชอบเข้าสังคม ชอบติดต่อกับผู้อื่น สามารถคุยกับทุก ๆ คนได้ เข้ากับผู้อื่นได้ดี ไม่เป็นคนเก็บตัว มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการปรับตัว และมีความยืดหยุ่น ซึ่งก็คือบุคลิกภาพที่ชอบแสดงตัว (Extraversion) ตามทฤษฎีบุคลิกภาพของ Eysenck นั้นเอง

2. รู้จักเก็บความรู้สึกเก็บอารมณ์ได้ รวมถึงการควบคุมอารมณ์ และอดทนต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ดี ซึ่งก็คือลักษณะบุคลิกภาพที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ (Stability) ตามทฤษฎีบุคลิกภาพของ Eysenck

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นว่าบุคลิกภาพนับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จได้ ดังนั้น ในการพิจารณาเลือกสรรคนที่เหมาะสมให้เข้ามาทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านบุคคล นอกจากจะพิจารณาความรู้ความสามารถทั่ว ๆ ไปแล้ว ก็ควรที่จะพิจารณาถึงบุคลิกภาพของบุคคลนั้นด้วย และเพื่อที่จะให้เข้าใจถึงบุคลิกภาพได้ดียิ่งขึ้น จึงขอกล่าวถึงทฤษฎีของบุคลิกภาพพอสังเขปดังนี้คือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹จามจรี ดโนทัย "คุยเฟื่องเรื่อง Personnel" ใน หัวใจนักบริหารงานบุคคล, หน้า 63.

²วารกรณ์ สาอุบัตย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 64.



ความหมายของบุคลิกภาพ

ตามความเข้าใจของบุคคลทั่วไปมักจะหมายถึง : ลักษณะท่าทาง การวางตัว ความรู้สึก ที่มีต่อผู้อื่นผู้ใด ถ้าใครมีบุคลิกดีก็หมายความว่า เขาได้ทำตัวได้ถูกต้องตามกาลเทศะเป็นที่ยกย่องในสังคม¹

แม้คำว่า "บุคลิกภาพ" นั้นคนจะนำมาใช้กันอยู่ทั่วไป แต่ก็ยังเป็นคำที่ให้นิยามได้ยาก บุคลิกภาพ เป็นเรื่องที่ซับซ้อน มีความละเอียด และเข้าใจยาก เพราะเป็นพฤติกรรมที่ผสมผสานของมนุษย์ต่อสิ่งเร้า บางอย่างไม่ว่าสิ่งเร้านั้นจะเกิดจากภายในหรือภายนอกร่างกาย ซึ่งตัวบุคลิกภาพของมนุษย์นี้จะเป็นตัว ชักโยยอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมที่ผสมผสานต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ

บุคลิกภาพ (Personality) มาจากรากศัพท์ในภาษากรีกว่า Persona หมายถึง หน้ากากที่ตัวละครสวมเล่นละครหรือแสดงบนเวทีในสมัยกรีกโบราณ เพื่อแสดงไปตามบทบาทที่ถูก กำหนด² ส่วนความหมายของคำว่า "บุคลิกภาพ" นั้นได้มีผู้ให้คำนิยามไว้แตกต่างกันไปแล้ว แต่ ประสพการณ์และแนวความคิดของนักปราชญ์แต่ละท่าน เช่น

บุคลิกภาพคือ ลักษณะส่วนรวมที่เปลี่ยนแปลงได้ในแต่ละบุคคล ซึ่งมีระบบทางกายและ จิตกำหนดให้บุคคลมีการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างจากผู้อื่น³

บุคลิกภาพคือ คุณลักษณะในตัวบุคคลที่บุคคลอื่นสามารถตัดสินใจได้ว่า เขา เป็นอย่างไร ซึ่งหมายรวมถึงผลรวมของอุปนิสัยและพฤติกรรมได้แก่ สติปัญญา ความรู้ ทศนคติ ความสนใจ และ

¹ คณะอาจารย์ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, จิตวิทยาทั่วไป (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523) หน้า 167

² เคโซ สวานานท์, จิตนามถึงสุมิตรา (กรุงเทพฯ พิมพ์ที่ หจก. โอเคียนสโตร์, 2512) หน้า 300

³ Gordon W. Allport, Personality : A Psychological Interpretation cite Caloin Sttall, and Gardner Lindzey, Theories of Personality (New York : Houghton miffin comp, 1957), P. 277, อ้างถึงใน บัลลิกา มิติโก. "การพัฒนาบุคลิกภาพ ของนักศึกษาในโรงเรียนแพทย์." (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์การแพทย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2522).

ปฏิกริยาต่าง ๆ ที่แสดงตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม¹

บุคลิกภาพ เป็นลักษณะคงที่ของบุคคลหรือแนวโน้มที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่เหมือนหรือแตกต่างกันของพฤติกรรมทางจิตวิทยา เช่น ลักษณะความสนใจ ความนึกคิด ทศนคติ โดยเน้นว่าสิ่งเหล่านั้นคือมิได้เกิดจากความกดดันของสิ่งแวดล้อมหรือสังคม และเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคลนั้นนานพอสมควร²

บุคลิกภาพ หมายถึง พฤติกรรมแบบเดียวกันภายใต้เงื่อนไขอย่างเดียวกัน³

บุคลิกภาพคือ ภาวะความเป็นบุคคลของแต่ละคนที่แตกต่างกัน เป็นภาวะที่แสดงออกมาให้สังเกตได้ เป็นภาวะส่วนรวมของบุคคลนั้น ๆ เป็นลักษณะคงที่ ถาวรประจำชีวิต เขาหรือคือลักษณะรวมของบุคคลที่ปรากฏออกมาเด่นพอที่คนอื่น ๆ จะรับรู้ได้⁴

บุคลิกภาพ คือ กระบวนการรวมกันระหว่างลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล (รวมทั้งลักษณะทางร่างกายและจิตใจ) อย่างเป็นลักษณะเฉพาะประจำของแต่ละบุคคล⁵

บุคลิกภาพคือ คุณลักษณะของแต่ละคน และแนวทางของพฤติกรรมตามแบบของเขา และวิธีการปรับตัวของแต่ละบุคคลต่อสิ่งแวดล้อม⁶

¹Victor H. Noll, Introduction to Educational Measurement (Boston : Houghton miffin comp, 1957), P. 277, อ้างถึงใน มัลลิกา มิติโก.

² "การพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาในโรงเรียนแพทย์." (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์การแพทย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2522).

³คณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, จิตวิทยาทั่วไป หน้า 168.

⁴สมยศ นาวิการ, พฤติกรรมองค์การ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, 2525) หน้า 63.

⁵เดโช สนวนานนท์, จดหมายถึงสุมิตรรา (กรุงเทพมหานคร : หจก. โอเดียนสโตร์, 2512) หน้า 300.

⁶ดร.วชิรญา บัวศรี และคณะ, ปัญหาสุขภาพจิตในสังคมปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร : สารศึกษาการพิมพ์, 2519)

⁷พศ.ศรียา นิยมธรรม, โปรแกรมการเรียนวิชาจิตวิทยา (กรุงเทพ : หจก. อักษรบัณฑิต, 2520) หน้า 135.

บุคลิกภาพ ได้แก่ ความสนใจ ความนึกคิด สติปัญญา อารมณ์ ความต้องการ ทักษะคิด
 ตลอดจนลักษณะภายนอก คือ รูปร่าง หน้าตา กิริยาท่าทาง ซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งติดตัว
 อยู่กับบุคคลนั้น ๆ นานพอสมควรจนเราพอจะเข้าใจและทำนายพฤติกรรมของเขาต่อไปภายหน้าได้
 และไม่หมายถึงพฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออกเพียงครั้งเดียว หรือ เกิดขึ้นโดยบังเอิญหรือ แสร้งแสดง
 บทบาทนั้นขึ้น เท่านั้น¹

จากคำจำกัดความที่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวมาแล้วนั้น พอจะสรุปได้ว่า
 บุคลิกภาพเป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละคน อันประกอบไปด้วยลักษณะทางกาย จิตใจ อารมณ์ ทักษะคิด
 และสติปัญญา ซึ่งจะแสดงออกมาและคนอื่น ๆ สังเกตได้ บุคลิกภาพจึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคนนั้น ๆ
 อันจะมีผลโดยตรงต่อกิจการงานชีวิตส่วนตัวและสังคม ซึ่งพฤติกรรมนี้จะมีลักษณะถาวร ปรากฏอยู่
 เป็นระยะเวลานานหรือก็คืออุปนิสัยนั่นเอง มิได้เกิดจากความกดดันของสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ภายใต
 สถานการณ์ทำนองเดียวกัน ก็จะมีปฏิกิริยาได้ตอบแบบเดียวกัน แต่ถ้าบุคคลกระทำพฤติกรรมบางอย่าง
 ที่เขาไม่ทำเวลาปกติ อาจทำไปเพราะความกดดันบางอย่าง และเมื่อพ้นภาวะความกดดันนั้นแล้ว
 พฤติกรรมนั้นอาจไม่เกิดขึ้นอีก กรณีที่เราไม่อาจนับว่าเป็นบุคลิกภาพของ คนนั้น

ทฤษฎีบุคลิกภาพ

ทฤษฎีบุคลิกภาพเป็นความพยายามที่จะอธิบาย ที่จะสรุปลักษณะโครงสร้างและการพัฒนา
 บุคลิกภาพของบุคคลให้เป็นระบบ มีระเบียบรัดกุม เข้าใจได้ในปัจจุบันมีทฤษฎีบุคลิกภาพหลายทฤษฎี
 ซึ่งอาจจะ เป็นเพราะบุคลิกภาพเป็น เรื่องที่กว้างขวางสลับซับซ้อน จนกระทั่งทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง
 ไม่สามารถอธิบายลักษณะบุคลิกภาพได้ตรงกันทุกด้าน และในทฤษฎีเหล่านี้ ก็ยังได้มีการจัดแบ่งตาม
 ลักษณะความ เชื่อออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ 5 กลุ่มคือ กลุ่มนักทฤษฎีที่มีความ เชื่อทางด้านแรงขับ
 กลุ่มนักทฤษฎีที่เชื่อการแยกประ เภทของบุคลิกภาพ กลุ่มนักทฤษฎีที่ เชื่อในการแบ่งบุคลิกภาพ
 ตามลักษณะ กลุ่มนักทฤษฎีที่เชื่อว่าบุคลิกภาพเป็นส่วนรวมทั้งร่างกายและจิตใจ และกลุ่มนัก
 ทฤษฎีที่เชื่อว่าบุคลิกภาพกำเนิดมาจากสังคมสิ่งแวดล้อมของบุคคล และ เพื่อที่จะให้ เข้าใจ
 ถึงทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น จึงขอกล่าวถึงทฤษฎีบุคลิกภาพในแต่ละกลุ่มพอสัง เเขปดังนี้ คือ

¹ สวัสดิ์ จุวรรณอักษร, "อาชีพหลัก" วารสารแพรว 3 (กรกฎาคม - กันยายน):

1. กลุ่มนักทฤษฎีที่มีความเชื่อทางด้านพลังแรงขับ (Dynamic Theory)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์มีรากฐานมาจากแรงขับภายในบุคคล บุคลิกภาพของบุคคลจะต่างกันเพราะแรงผลักดันภายในที่ต่างกันนั่นเอง ผลงานเหล่านี้บางครั้งก็จะเกิดการขัดแย้งกันเองในตัวบุคคล ส่วนบุคคลใดจะใช้วิธีการแก้ความขัดแย้งอย่างไรจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงบุคลิกภาพของเขา นักทฤษฎีที่มองในแง่นี้มี ฟรอยด์ (Freud) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Freud) เชื่อว่าลักษณะจิตใจของบุคคลสามารถแบ่งแยกออกได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ อิด (Id) อีโก (Ego) และซูเปอร์อีโก (Super Ego)

1. ส่วนที่เรียกว่า อิด (Id) ก็เหมือนกับเป็นตัวจิตใต้สำนึกนั่นเอง เป็นส่วนที่เป็นสันดานดิบในใจบุคคลมีอยู่ที่ต้องการจะแสวงหาเฉพาะความสุขความพอใจ กับหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดในส่วนที่เป็นอิด (Id) จะไม่มีเหตุผลด้วยเลย มีแรงกระตุ้นทั้งหลายทั้งปวงโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรม จรรยา หรือค่านิยมทางสังคมใด ๆ ทั้งสิ้น

2. ส่วนที่เรียกว่า ซูเปอร์อีโก (Super Ego) เปรียบเสมือนกับสิ่งที่เราเรียกว่ามโนธรรมนั่นเอง ส่วนนี้เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอุดมคติ ศีลธรรม จรรยา มาตรฐานทางสังคมต่าง ๆ ที่เรารู้ว่าส่วนนี้จะเป็นตัวเตือนว่าเราควรจะทำอย่างไร เราน่าจะตัดสินใจอย่างไร เราน่าจะทำตามเกณฑ์อะไรบ้าง

3. ส่วนที่เรียกว่า อีโก (Ego) ส่วนนี้จะ เป็นส่วนที่คิด ส่วนที่รู้สึก ส่วนที่ตัดสินใจ ส่วนที่ตั้งใจกำหนดเพราะ เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักแห่งความเป็นจริง เป็นตัวประนีประนอมระหว่าง ส่วนที่เป็นอิด (Id) กับส่วนที่เป็นซูเปอร์อีโก (Super Ego) เป็นตัวที่คอยปรับความต้องการ ส่วนอิด (Id) ให้เข้ากับสภาพจำเป็นตามความเป็นจริง

นอกจากนี้ Freud ยังได้กล่าวถึง พัฒนาการของบุคลิกภาพว่าจะเป็นไปอย่างไรเนื่องเป็นขั้น ๆ และระหว่าง 5 ขวบแรกเป็นระยะที่เด็กใช้เวลาในการสร้างบุคลิกภาพที่ถาวรขึ้น และหากมีการติดอยู่ที่ขั้นใดก็จะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของบุคคลนั้น ซึ่งขั้นต่าง ๆ ที่เด็กถูก ๆ คนจะต้องผ่านมีดังนี้ คือ

1. ขั้นปาก (Oral Stage) เป็นระยะที่ทารกจะได้รับความสำคัญจากสิ่งเร้าบริเวณปาก เช่นชอบดูดนิ้ว ตูดนม กัดแทะสิ่งต่าง ๆ อย่างเพลิดเพลิน และหากเด็กติดอยู่กับที่ในขั้นนี้ โตขึ้นก็จะเป็นคนที่แสดงความก้าวร้าวรุนแรงด้วยปาก เช่น ชอบนิทานว่าร้าย ปากร้ายจัดจ้าน หรือชอบรับประทานอาหารจุบจิบ เป็นต้น

2. **ขั้นอวัยวะขั้วถ่าย (Anal Stage)** ความสุขตามสัญชาตญาณทางเพศของเด็กจะ เปลี่ยนมา เป็นบริเวณอวัยวะขั้วถ่าย เด็กจะชอบที่จะ "กลืนไว้" หรือ "ปลดปล่อย" ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความสุขใจได้ทางหนึ่ง และหากติดอยู่ในขั้นนี้ไคร้จะเป็นคนที่มีนิสัย ครอบงำที่เหนียว ทื่อตึง จู้จี้พิถีพิถันในเรื่อง เล็กน้อย เกินกว่า เหตุ เป็นต้น

3. **ขั้นอวัยวะสืบพันธุ์ (Phallic Stage)** เด็กจะได้รับความน่ารำคาญจากการ จับอวัยวะสืบพันธุ์

4. **ระยะพักตัว (Latency Stage)** เด็กจะหึงพอใจ เมื่อได้เรียนรู้โลก ภายนอก

5. **ความหึงพอใจในการรักเพศตรงกันข้าม (Genital Stage)** ระยะ เข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะ เปลี่ยนจากรักตัวเองมา เป็นรักคนอื่น โดยเฉพาะ เพศตรงข้าม¹

2. กลุ่มนักทฤษฎีที่เชื่อการแยกประเภทของบุคลิกภาพ (Type Theory)

กลุ่มนี้เชื่อว่าบุคลิกภาพของมนุษย์อาจแยกออกเป็นหมู่หรือพวกนักจิตวิทยา กลุ่มนี้ที่สำคัญ คือ จุง (Jung) เชลตัน (Sheldon) และ เครทเชเมอร์ (Kretschmer)

2.1 **ทฤษฎีจิตวิทยาวิเคราะห์ของจุง**ได้เน้นถึงความสำคัญของจิต ใต้สำนึกเช่นเดียวกับ ฟรอยด์ แต่จุงได้แบ่งจิตใต้สำนึกออกเป็น 2 ระดับ คือ

ระดับส่วนบุคคล (Personal Unconscious) ได้แก่ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ถูกเก็บกดไว้และลืม เลือนไป

ระดับการสะสมของจิตใต้สำนึก (Collective Unconscious) ได้แก่ ศูนย์รวมของความจำและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์เก็บสะสมกันมาหลายชั่วอายุคน เขา เชื่อว่า การสะสมของจิตใต้สำนึกนี้จะมีเหมือนกันทุกชาติ ภาษา เพราะเรามีวิวัฒนาการมา เหมือน ๆ กัน จุงได้เห็นว่าส่วนนี้เอกลักษณ์มากสำหรับทฤษฎีบุคลิกภาพของเขา ใน เรื่องบุคลิกภาพเขาได้ แบ่งไว้ 2 ประเภทคือ

¹ จูซา จันทน์แอม, จิตวิทยาทั่วไป (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์, 2517)



ก. บุคลิกที่ขอมเก็บตัว (Introversion) มีลักษณะเด่นคือ ไม่ชอบสูงลิ้งกับผู้อื่น ความนึกคิดและตัดสินใจจะยึดตัวเองเป็นหลัก

ข. บุคลิกที่ขอมแสดงตัว (Extraversion) มีลักษณะที่เห็นได้ชัด คือ เป็นคนเปิดเผย ดุยเก่ง ว่องไว ปรับตัวได้ดี ในสิ่งแวดล้อมชนิดต่าง ๆ

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างของเชลตัน (Sheldon) ได้แบ่งบุคลิกภาพของบุคคลออกตามรูปร่างหรือโครงสร้างทางสรีรวิทยา คือ เขามีความเห็นว่างบุคลิกภาพของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับรูปร่างลักษณะของคน ๆ นั้น เขาจึงพยายามสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับบุคลิกภาพโดยแยกตามประเภทของร่างกายมนุษย์เป็น 3 ประเภท ดังนี้

ก. พวกที่มีรูปร่างอ้วน (Endomorphy) กสม บ้อม มักเป็นบุคคลที่แสวงหาความสบาย ชอบรับประทานอาหารและมีการสังคต

ข. พวกที่มีรูปร่างสูงใหญ่ (Mesomorphy) เต็มไปด้วยกล้ามเนื้อแข็งแรง มักชอบออกกำลังกายมีหลานามยิตี และเทนทาน ส่วนใหญ่จะเป็นนักกีฬา

ค. พวกที่มีรูปร่างผอมบาง ไว (Ectomorphy) ส่วนใหญ่ไม่ชอบสังคตขาดการออกกำลังกายไม่เทนทานและอ่อนแอ

2.3 ทฤษฎีบุคลิกภาพของ เครชเมอร์ (Kretchmer) ได้แบ่งบุคลิกภาพของบุคคลออกตามโครงสร้างทางสรีรวิทยา ออกเป็น 4 พวกด้วยกันคือ

ก. พวกที่มีร่างกายผอมสูง ตัวยาว เชนยาว มือยาว (Asthenic : Type) ความสูงของร่างกายไม่สมดุลย์กับน้ำหนักคือ สูงมาก พวกนี้มีจิตใจชอบทำอะไรแปลก ๆ ช้น ๆ ไม่ใคร่มีความขุขันธ์ร้อน ไม่เคยชุดถึงเรื่องความเป็นความตาย สนุกอยู่เสมอ

ข. พวกที่มีร่างกายอ้วนเตี้ย คอใหญ่ กระเพาะอาหารโต (Pyknic : Type) คนพวกนี้มีจิตใจเกี่ยวกับอารมณ์มากทำอะไร เอาจริงเอาจังรู้สึกไทรอง่าย ดีใจง่าย มีอารมณ์ช้นชอบสนุก

ค. พวกที่มีร่างกายแข็งแรงมาก กล้ามเนื้อเต็มโตมาก (Atheletic Type) ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเจริญชุกส่วน พวกนี้มีจิตใจคล้ายกับพวกที่มีร่างกายผอมสูง

ง. พวกที่มีร่างกายสูงใหญ่มาก (Dysplastic Type) เป็นพวกสติปัญญาต่ำกับคิดเชื่อไรคไค้ง่าย

3. กลุ่มนักทฤษฎีที่เชื่อในการแบ่งบุคลิกภาพตามลักษณะ (Trait Theory)

กลุ่มนี้มองบุคลิกภาพในแง่ของ ลักษณะย่อย ๆ หลายลักษณะรวมกัน เช่น ความก้าวร้าว การชอบเกรงใจผู้อื่น เป็นต้น นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีหลายคน เช่น Allport และ Guildford

3.1 ทฤษฎีจิตวิทยาของแต่ละบุคคลของ Allport ไม่ใช่ไปค้นคว้า

เรื่องในอดีตหรือจิตใจสำนึกเราเชื่อว่าการศึกษาค้นคว้าต้องศึกษาค้นคว้าในสภาพปัจจุบัน และจิตสำนึก โดยได้แบ่งแยกลักษณะบุคลิกภาพออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

ก. ลักษณะสำคัญที่เปรียบเทียบได้ (Common Traits) ได้แก่ ลักษณะของบุคคลที่นำมาเปรียบเทียบกันได้ เช่น ในเรื่องคำนิยมทางสังคม ศาสนา การเมือง การเศรษฐกิจ

ข. ลักษณะเฉพาะบุคคล (Personal Disposition) ได้แก่ ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ และทำให้เรามีบุคลิกต่างกัน Allport ได้แยกออกเป็นส่วนย่อย ๆ 3 ส่วน คือ

1. ลักษณะเด่นของบุคคลบางคน (Cardinal Traits) บุคคลทุกที่ เวลาเรานึกถึงเขามีเงื่อนงำในแง่ที่เสมอ และมีอิทธิพลเหนือลักษณะอื่น ๆ ของเขาทั้งหมด ทำให้บุคลิกของเราเป็นที่อ้างอิงถึงลักษณะอื่น

2. ลักษณะร่วม (Central Traits) ที่หลายคนมีร่วมกับคนอื่น แต่เมื่อมีจำนวนจริงแล้วมีจำนวนลักษณะร่วมนี้น้อยมาก เพียงแค่ 3 - 4 ลักษณะเท่านั้น

3. ทักษะของบุคคล (Secondary Traits) ที่มีในการได้ตอบสนองการกระทำต่าง ๆ กัน โดยไม่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในอดีตหรือความต้องการจากภายนอก

3.2 Guildford แบ่งลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลตามชุดลักษณะได้

7 ลักษณะ คือ

3.2.1 ทางด้านความสนใจ เป็นความปรารถนาของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำงานด้วยมือ

3.2.2 ทางด้านความต้องการ เป็นความปรารถนาที่มีอยู่ชั่วชีวิตมนุษย์ เช่น ต้องการยกย่องนับถือ

3.2.3 ทางด้านทัศนคติ เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อบุคคลหรือสิ่งของ และความคิดเห็น เช่น ทัศนคติต่อการเมือง

3.2.4 ทางด้านความถนัดตามธรรมชาติ เป็น เรื่องของความสามารถของบุคคลที่จะปฏิบัติงานต่าง ๆ

3.2.5 ทางด้านสภาพทางอารมณ์ เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น เชื่อมั่นในตนเอง

3.2.6 ทางด้านสรีรวิทยา เป็น เรื่องการทำงานของระบบอวัยวะต่าง ๆ เช่น การหายใจ

3.2.7 ทางด้านรูปร่างภายนอก เป็น เรื่องของโครงสร้างหรือรูปร่างของร่างกาย เช่น ความสูง น้ำหนัก

กิลฟอร์ด (Guildford) ได้แบ่งคุณลักษณะต่าง ๆ ของบุคลิกภาพของมนุษย์ทั้ง 7 ประการ จะประสานสัมพันธ์เป็นหน่วยเดียวกันดังภาพ

แผนภาพที่ 2.1 แสดงคุณลักษณะต่าง ๆ ของบุคลิกภาพคามทัศนะของกิลฟอร์ด*



* ที่มา อบรม ดินภบาล, รวมทฤษฎีจิตวิทยา, หน้า 152-180

4. กลุ่มนักทฤษฎีที่เชื่อบุคลิกภาพเป็นส่วนรวมทั้งทางร่างกายและจิตใจ (Organismic Theory)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ เห็นว่าการเข้าใจบุคลิกภาพจำต้องเข้าใจส่วนรวม ไม่สามารถแยกส่วนได้ ที่เขาเน้นมากก็คือ มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพ (Potential) ที่จะพัฒนาไปได้อย่างดี ถ้าได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม นักทฤษฎีกลุ่มนี้ได้แก่ Rogers และ Maslow

4.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับตนเองของ Rogers ที่ว่า บุคลิกภาพเกิดจากการรับรู้ของบุคคล เด็กเล็ก ๆ ไม่มีความสามารถที่จะรับรู้เกี่ยวกับตัวเองและประสบการณ์ที่ผ่านมาจะทำให้เด็กนั้นค่อย ๆ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวเองว่าดี ไม่ดี น่ารัก น่าสมเพช และความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเองนี้ จะมีอิทธิพลโดยตรงต่อการแสดงบุคลิกภาพของเด็กนั้น ทฤษฎีของโรเจอร์ได้แบ่งบุคลิกภาพออกเป็น 2 ส่วน คือ

4.1.1 Organism เป็นศูนย์รวมของประสบการณ์ที่บุคคลประสบกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคล และที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหมดจะผสมผสานกันเรียกว่า Phenomenal Field

4.1.2 Self เป็นส่วนหนึ่งของ Phenomenal Field หรืออาจเรียกง่าย ๆ ว่าเป็นส่วนของอัตราที่รวมความรู้สึกนึกคิดของตัวเราไว้ทั้งหมด

4.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจของ Maslow โดยธรรมชาติที่จะแสวงหาในสิ่งที่ตั้งาม ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ ความอยากรู้อยากเห็นควรรสำรวจทำความเข้าใจและข้อสำคัญคือ มนุษย์มีแนวโน้มที่จะพัฒนาบุคลิกภาพไปสู่จุดสมบูรณ์ทุกคน ความสามารถของมนุษย์ที่มีอยู่เสมอและจะปรากฏออกมาถ้าไม่อยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวยให้ ทฤษฎีแรงจูงใจของเขาได้ชี้ว่าในการตอบสนองของความต้องการต่าง ๆ จะต้องเริ่มจากขั้นต้นของสรีรวิทยา (หิว กระหาย) ไปสูงขึ้นตามลำดับ (ความต้องการในเรื่องความสวยงามและความต้องการความรัก เป็นต้น) ถ้าความต้องการขั้นต่ำยังไม่ได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการขั้นสูงจะไม่เกิดขึ้น

5. กลุ่มนักทฤษฎีนี้เชื่อว่าบุคลิกภาพกำเนิดมาจากสังคมสิ่งแวดล้อมของบุคคล (Social Determinants)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความ เห็นว่าประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากสิ่งแวดล้อม เช่น บ้าน โรงเรียน ชุมชน มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพโดยตรง นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ได้แก่ Adler และ Fromm

5.1 Individual Psychology ของ Adler เน้นความสำคัญของจิตสำนึก เขากล่าวว่า คนเรานั้นรู้ตัวเองดีว่าทำอะไร เพราะอะไร และเพื่ออะไร มิใช่ถูกขับมาจากจิตใต้สำนึก เขาเชื่อว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม เราไม่มีทางแยกสังคมออกจากบุคคลได้ วิธีดำเนินชีวิตของบุคคลจะต้อง เกี่ยวข้อง สัมพันธ์กับสังคมของ เขาอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้เขา เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีแรงจูงใจที่สำคัญในเรื่อง การทำชีวิตให้สมบูรณ์ แล้วเอาชนะเบียดเบียนของตัวเอง เราทุกคนสำนึกอยู่ตลอดเวลาในเบียดเบียนของเรา และพยายามหาวิธีต่าง ๆ ที่จะเอาชนะเบียดเบียนนี้ จนกระทั่งความพยายามที่จะ เอาชนะเบียดเบียนได้ กลายเป็นส่วนหนึ่งของจุดมุ่งหมายในชีวิตของคน เรา เขายังได้กล่าวถึงสาเหตุแห่งเบียดเบียนว่า เกิดจากการมีชีวิตอยู่ในสังคม พ่อแม่ พี่น้อง ครูอาจารย์ เพื่อนฝูง เหล่านี้ อาจทำให้เด็กเกิดความรู้สึกด้อย ขึ้นในจิตใจและฝังรากเป็นส่วนของบุคลิกภาพในที่สุด

5.2 ทฤษฎีของ ฟรอมม์ (Fromm) เขามีความ เชื่อว่าบุคลิกภาพของ คน เป็นผลมาจาก แรงกดดันของสังคม และวัฒนธรรมมากกว่าพัฒนาการทางร่างกาย เขาแบ่งบุคลิกภาพของ คนออกเป็น 2 แบบใหญ่ ๆ คือ

ก. บุคคลที่มีชีวิตอยู่อย่าง เป็นประโยชน์ คือ ต้องมีผลิตผลเพื่อให้เพื่อนร่วมโลก ได้ใช้ประโยชน์เป็นบุคคลที่สามารถ เข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ ตามสภาพข้อเท็จจริง เป็นคนเที่ยงตรง ไม่เข้าใครออกใคร ระวังเอาใจเขามาใส่ใจเรา

ข. บุคคลที่มีชีวิตอยู่อย่างไม่ เป็นประโยชน์มี 4 พวก คือ

1. พวกที่ต้องอาศัยคนอื่นตลอดเวลา คนเองไม่สามารถจะแสวงหามาได้ด้วยตนเอง ชุกสิ่งชุกอย่างแม้แต่ความรัก การยอมรับ ฯลฯ ก็ต้องรอให้ผู้อื่นหยิบยื่นให้

2. พวกที่พยายามต่อสู้ชีวิต เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่ตนต้องการ ชอบด่าหาผิด เียดคนอื่น ไม่เป็นมิตรกับใครอย่างจริงจัง

3. พวกที่พยายามสะสมสิ่งต่าง ๆ เป็นคนประหยัด มีความรู้สึกอิจฉา โทษใจ เมื่อเห็นสิ่งที่ตนสะสมเพิ่มทวีขึ้น เรื่อย ๆ

4. พวกที่เปลี่ยนแปลงตัวเองไปตามสมัยนิยม ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง คิดว่าบุคคลต้องมีที่อาศัย ฯลฯ สินค้าจึงจะขายได้ยี่ห้อดีเท่าไรยิ่งขายดีเท่านั้น พวกนี้จะรู้สึกว่ายังขาดความสามารถ ขาดทักษะและไร้ประโยชน์จึงต้อง เปลี่ยนแปลงคนไปเรื่อย ๆ ให้เข้าไปตามแฟชั่นในแต่ละขณะ¹

¹ อบรม ลินภิบาล, รวมทฤษฎีจิตวิทยา (พระนคร : โอเดียนสโตร์, 2520).

ในการศึกษาเรื่องของบุคลิกภาพนี้ นักจิตวิทยาแต่ละคนก็มีความเชื่อและมีแนวทางในการศึกษาแตกต่างกันทั้งนี้เพราะแต่ละคน เน้นความสำคัญไปคนละอย่าง ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงจะศึกษา ทฤษฎีในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เท่านั้นกล่าวคือจะศึกษาทฤษฎีของ Han Eysenck เป็นหลัก ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาในกลุ่ม Type Theory

ทฤษฎีบุคลิกภาพของ Eysenck

Eysenck เป็นนักจิตวิทยาชาวอังกฤษและ เป็นผู้หนึ่งในกลุ่มนักทฤษฎีที่ เชื่อการแยกประเภทของบุคลิกภาพ เขาได้ศึกษาบุคลิกภาพโดยใช้ทางทฤษฎีและทางการทดลอง และได้ให้ความหมายของบุคลิกภาพไว้ว่า คือลักษณะที่มีที่อยู่น้อย่างคงที่อยู่ในตัวเอง และเป็นโครงสร้างที่ทนทานของแต่ละบุคคล คือ มีลักษณะเฉพาะตัว มีพื้นอารมณ์คงที่ มีปัญญาความเข้าใจเฉพาะ และได้อธิบายเพิ่มเติมดังนี้

ลักษณะเฉพาะตัว (Characteristic) คือ สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลมีความมั่นคงในระบบของพฤติกรรมที่ติดตัวมาแต่แรก (Conative behavior) อย่างไร

พื้นอารมณ์ (Temperament) คือสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า บุคคลมีความมั่นคงในลักษณะของพฤติกรรมที่เกี่ยวกับอารมณ์รัก (Affection) และอารมณ์รุนแรง (Emotion) มากน้อยอย่างไร สติปัญญาความเข้าใจ (Intellect) เป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่าบุคคลมีความมั่นคงในแผนของความรู้ ความคิด ความสามารถที่แสดงออกมาอย่างไร

รูปร่างท่าทาง (Physique) มีทำที่ลักษณะมั่นคงแข็งแรงในโครงสร้างของร่างกาย¹

มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้พยายามที่จะหาทฤษฎี เพื่อที่จะใช้อธิบายโครงสร้างของบุคลิกภาพ Carl Jung จิตแพทย์ชาวสวิส ซึ่งเคยเป็นศิษย์ของ Freud เป็นผู้หนึ่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹H.J.Eysenck, "The Structure of Human personality"(1970) p.2 . อ้างถึงใน ประจักษ์ ประจักษ์จิตติ "ความสัมพันธ์ของลักษณะบุคลิกภาพกับการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุ" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาคลินิก มหาวิทยาลัยมหิดล, 2525).

ที่ศึกษาบุคลิกภาพเป็นแบบแยกประเภทของบุคลิกภาพ (Type Theory) และเป็นคนแรกที่อธิบายบุคลิกภาพโดยแบ่งเป็น 2 มิติ ทั้งนี้เพราะว่า Jung เชื่ออย่างลึกซึ้งเป็นเหมาะว่า ลักษณะเด่นรวม ๆ ของบุคคลนั้นพอจะแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทเท่านั้น คือ

ก. ลักษณะที่ชอบแสดงตัว (Extrovert) ได้แก่ บุคคลที่มีลักษณะรวมในรูปชอบสังคม เปิดเผย ไม่เก็บตัว

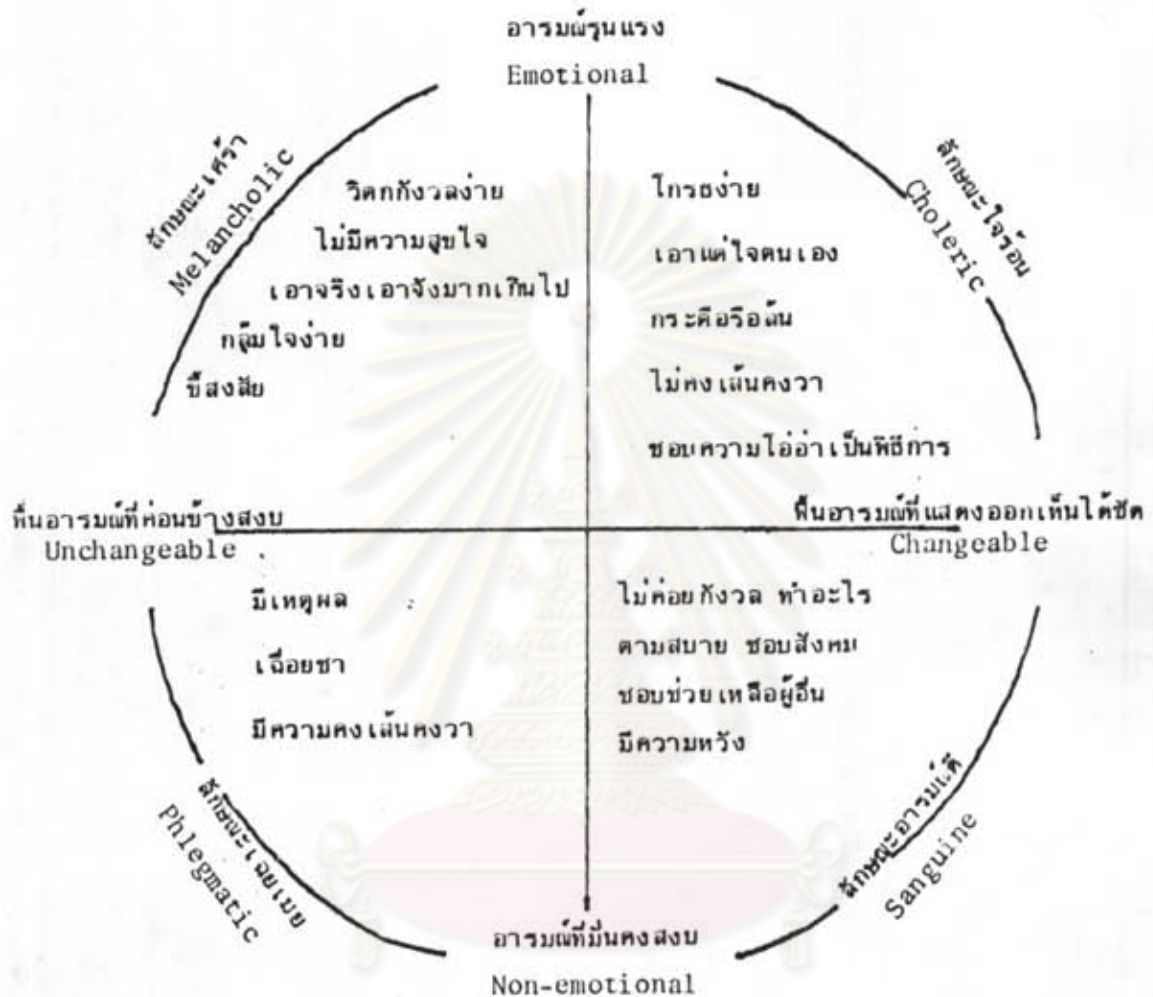
ข. ลักษณะที่ชอบเก็บตัว (Introvert) เป็นประเภทตรงกันข้ามกับพวกแรกนั่นเอง ต่อมา Eysenck ได้ยึดถือตามแนวของ Jung แต่ได้เอาเรื่องของอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องในการแบ่งบุคลิกภาพด้วย และโครงสร้างทฤษฎีบุคลิกภาพของ Eysenck ยังได้แนวความคิดมาจากผลการศึกษาของ Kant และ W. Wundt ด้วย กล่าวคือ Kant ได้แบ่งลักษณะบุคคลตามอารมณ์พื้นฐาน (Temperament) คือ

1. หินอารมณ์ที่มีลักษณะอารมณ์ดี (Sanguine Temperament) คือมีลักษณะไม่กังวล มีความสุข มีความหวัง ทำอะไรตามสบาย ว่างใจชอบสังคม ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ค่อยคิดถึงอนาคต
2. หินอารมณ์ที่มีลักษณะเศร้า (Melancholic Temperament) คือมีลักษณะที่ไม่มีความสุข วิตกกังวลง่าย เอาจริงเอาจังมากเกินไป ชี้อสังขัย กลุ้มใจง่ายอยู่เสมอ ซึ่งตรงข้ามกับลักษณะหินอารมณ์ที่มีลักษณะอารมณ์ดี
3. หินอารมณ์แบบใจร้อน (Choleric Temperament) จะมีลักษณะโกรธง่ายหายเร็ว กระตือรือร้นแต่ไม่คงเส้นคงวา ชอบทำเสมือนว่ามีภาระงานมากแต่ไม่ชอบทำจริง ๆ ไม่พอใจผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล ชอบความโอ้อ่าเป็นพิธีการ รักตนเองและเอาแต่ใจตนเอง เป็นลักษณะที่มีความสุขในตนเองน้อยที่สุด เพราะมีลักษณะที่ตรงข้ามอยู่ในตัวเองมาก
4. หินอารมณ์เฉยเมย (Phlegmatic Temperament) มีลักษณะเฉื่อยชา แต่ไม่ใช่เกียจคร้าน ไม่ยินดียินร้าย มีความคงเส้นคงวา ค่อนข้างสงบได้ช้าแต่สงบได้นานกว่าทำอะไรตามหลักการและเหตุผล ไม่ทำตามใจตนเอง

ส่วน Wundt ได้ศึกษาถึงปฏิกิริยาของอารมณ์ (Feeling) ตามธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งแบ่งออกเป็น อารมณ์รุนแรง (Emotional) กับอารมณ์ที่เย็นคงสงบ (Non-emotional) และยังเกี่ยวข้องกับหินอารมณ์ (Temperament) อีก 2 แบบ คือ หินอารมณ์ที่แสดงออกเห็นได้ชัด อยู่ในตัวเอง (Changeable) กับหินอารมณ์ที่ค่อนข้างสงบไม่ปรากฏให้เห็นชัด เจนนัก (Unchangeable)

จากแนวคิดของ Kant และ Wundt ดังกล่าวแล้ว Eysenck ได้พัฒนาเป็นโครงสร้างของบุคลิกภาพดังนี้

โครงสร้างของบุคลิกภาพ (The Structure of Personality)



แผนภาพที่ 2.2 แสดงผลการศึกษาความแนวของ Kant และ Wundt ที่แบ่งลักษณะของบุคลิกภาพตามลักษณะพื้นอารมณ์ (Temperament) กับปฏิกิริยาของอารมณ์ (feeling)

ที่มา ประจักษ์ ประจักษ์จิตต์, "ความสัมพันธ์ของลักษณะบุคลิกภาพกับการเกิดอากาศยานอัมมิ เหตุ" หน้า 2/7

Eysenck ได้แบ่งโครงสร้างบุคลิกภาพตามความคิดของเขาออกเป็น 2 มิติ คือ บุคลิกภาพที่ชอบแสดงตัว - บุคลิกภาพที่ชอบเก็บตัว (Extraversion - Introversion) และ บุคลิกภาพที่มีความไม่มั่นคงทางอารมณ์ - บุคลิกภาพที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ (Neurotic - Stable) ซึ่งสามารถเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างและหว่ามเหมือนกับความคิดของ Kant และ Wundt ดังตารางต่อไปนี้

แนวคิดของ Kant และ Wundt	โครงสร้างทฤษฎีบุคลิกภาพของ Eysenck	
ลักษณะเศร้า (Melancholic),	อารมณ์รุนแรง (Emotional)	ไม่มั่นคงทางอารมณ์ (Neurotic)
ลักษณะใจร้อน (Choleric)		ความรู้สึก (Feeling)
ลักษณะเฉยเมย (Phlegmatic),	อารมณ์ที่มั่นคงสงบ (Non-Emotional)	มั่นคงทางอารมณ์ (Stable)
ลักษณะอารมณ์ดี (Sanguine)		
ลักษณะใจร้อน (Choleric),	แสดงออกเห็นได้ชัด (Changeable)	ชอบแสดงตัว (Extroverted)
ลักษณะอารมณ์ดี (Sanguine)		พื้นอารมณ์ (Temperament)
ลักษณะเศร้า (Melancholic),	สงบไม่ปรากฏให้เห็น (Unchangeable)	ชอบเก็บตัว (Introverted)
ลักษณะเฉยเมย (Phlegmatic)		

ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบบุคลิกภาพตามแนวคิดของ Eysenck และ ตามแนวคิดของ Kant และ Wundt

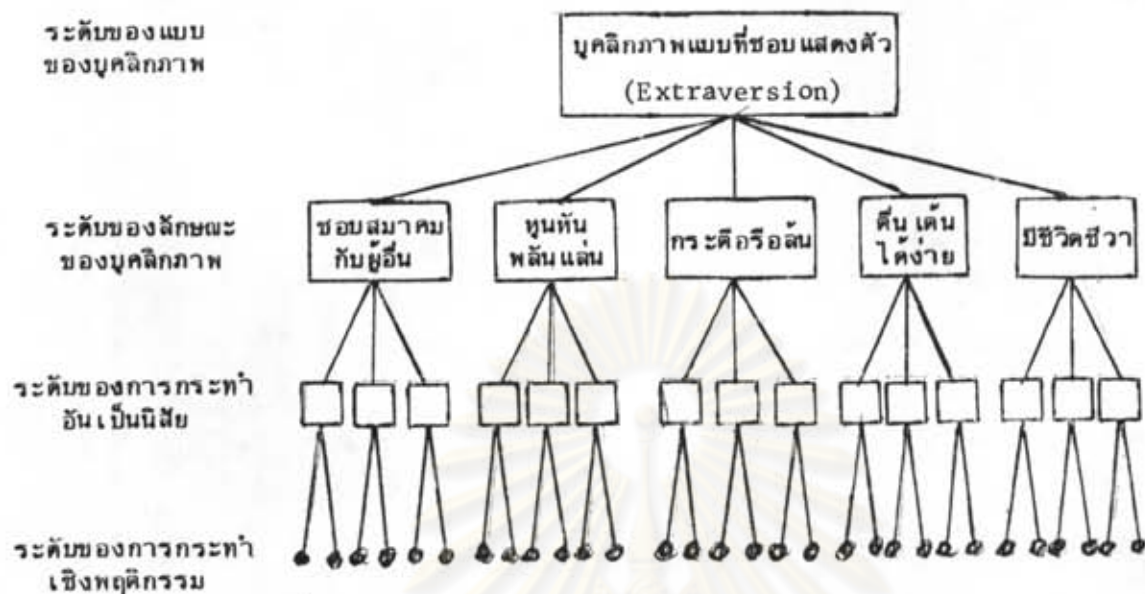
ที่มา ประจิดต์ ประจักษ์จิตต์, "ความสัมพันธ์ของลักษณะบุคลิกภาพกับการ เกิดอาชญากรรมอุบัติเหตุ"
หน้า 2/8

องค์ประกอบของบุคลิกภาพ

Eysenck ได้อธิบายองค์ประกอบของบุคลิกภาพว่า ประกอบด้วย

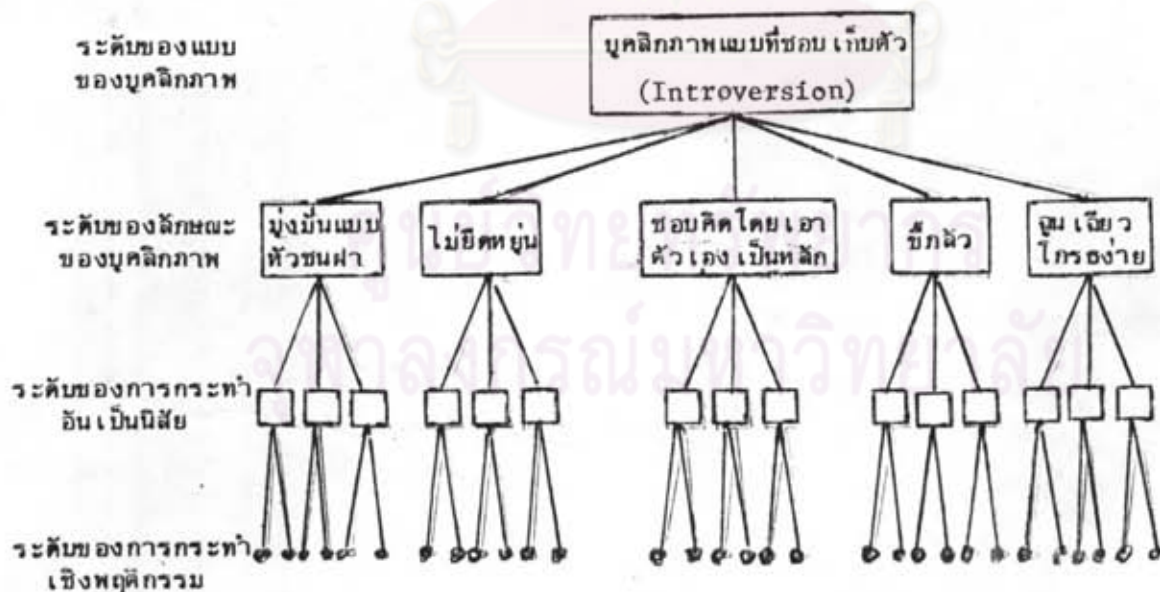
1. แบบของบุคลิกภาพ (Type)
2. ลักษณะของบุคลิกภาพ (Trait)
3. การกระทำอันเป็นนิสัย (Habitual response)
4. การตอบสนองเชิงพฤติกรรม (Specific response)

แบบของบุคลิกภาพ (Type) คือกลุ่มของความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของบุคลิกภาพ (Traits) ซึ่งมีลักษณะมั่นคง มีความสม่ำเสมอ มีการเกิดขึ้นซ้ำ ๆ และเป็นตัวร่วมของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ดังนั้น ลักษณะของบุคลิกภาพจึงเป็นตัวร่วมของจำนวนพฤติกรรมที่เป็นความสัมพันธ์และแนวโน้มของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ดังแสดงในแผนภาพ 3 และ 4 ซึ่งองค์ประกอบของบุคลิกภาพที่ได้มาจากการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของลักษณะบุคลิกภาพ (Traits) ทำให้ได้เป็นแบบเฉพาะของบุคลิกภาพ (Type) ขึ้น



แผนภาพที่ 2.3 แสดงองค์ประกอบของแบบของบุคลิกภาพที่ชอบแสดงตัว (Extraversion Type)

ที่มา ประจิดต์ ประจักษ์จิตต์, "ความสัมพันธ์ของลักษณะบุคลิกภาพกับการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุ" หน้า 2/9



แผนภาพที่ 2.4 แสดงองค์ประกอบของแบบของบุคลิกภาพที่ชอบเก็บตัว (Introversion Type)

ที่มา ประจิดต์ ประจักษ์จิตต์, "ความสัมพันธ์ของลักษณะบุคลิกภาพกับการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุ" หน้า 2/9

ส่วนความสัมพันธ์ขององค์ประกอบบุคลิกภาพ (จากแผนภาพที่ 2.3, 2.4) จะเห็นว่า มีอยู่ 4 ระดับ คือ

1. การตอบสนองเชิงพฤติกรรม (Specific response) เป็นพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า อาจใช้หรือไม่ใช้ลักษณะเฉพาะของบุคคลก็ได้
 2. การกระทำอันเป็นนิสัย (Habitual response) เป็นการตอบสนองเชิงพฤติกรรมที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นอีกภายใต้สถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน
 3. ลักษณะของบุคลิกภาพ (Trait) เป็นการรวมพฤติกรรมในระดับการกระทำอันเป็นนิสัยขึ้นเป็นลักษณะของบุคลิกภาพ
 4. แบบของบุคลิกภาพ (Type) เป็นการรวมกลุ่มของความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของบุคลิกภาพ (Traits) ขึ้นเป็นแบบของบุคลิกภาพ
- องค์ประกอบของบุคลิกภาพนี้ได้มาจากการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มของลักษณะบุคลิกภาพ (Traits) ทำให้ได้เป็นแบบเฉพาะของบุคลิกภาพ (Type) ขึ้น

ในการศึกษาของ Eysenck เขามุ่งศึกษาลักษณะพื้นฐานของบุคลิกภาพและการที่จะใช้เครื่องมือวัดสิ่งนั้นออกมา เพื่ออธิบายลักษณะบุคคล ซึ่งในการศึกษานี้ Eysenck ได้วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ตัวประกอบ กับคำตอบจากแบบสอบถามบุคลิกภาพอย่างกว้างขวาง พบลักษณะของประชากรใหญ่ ๆ 3 แบบ

1. บุคลิกภาพแบบที่ชอบเก็บตัว - บุคลิกภาพแบบที่ชอบแสดงตัว (Introversion-Extraversion)
2. บุคลิกภาพที่ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ - บุคลิกภาพที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ (Neuroticism-Stability)
3. บุคลิกภาพแบบไร้จิต (Psychoticism)

สำหรับกลุ่มคนปกติแล้วใน 2 มิติแรก เป็นลักษณะพื้นฐานของบุคลิกภาพ จะเป็นตัวชี้ให้เข้าใจถึงพฤติกรรมได้ ลักษณะทั้ง 2 มิติคือ บุคลิกภาพแบบที่ชอบเก็บตัว-บุคลิกภาพแบบที่ชอบแสดงตัว (Introversion-Extraversion) และบุคลิกภาพที่มีความไม่มั่นคงทางอารมณ์ บุคลิกภาพที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ (Neuroticism-Stability) ในการศึกษานี้จะได้ศึกษา 2 มิตินี้เท่านั้น

1. บุคลิกภาพแบบที่ชอบเก็บตัว - บุคลิกภาพแบบที่ชอบแสดงตัว (Introversion-Extraversion) Eysenck ได้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้คือ

บุคลิกภาพแบบที่ชอบเก็บตัว (Introversion) มีลักษณะเงียบขมวด ไม่ชอบสังคมนับคนอื่น มองปัญหาเข้าสู่ตนเอง ชอบอ่านและค้นคว้าคนเดียวมากกว่าการสังคมนับผู้อื่น



สนิทกับคนยาก คำเป็นชีวิตประจำวันด้วยความเคร่งขรึมและชอบความมีระเบียบเรียบร้อยในชีวิต
ความขี้กลัววิตกกังวล ไม่พอใจไว้มาก ไม่ใคร่แสดงกริยาก้าวร้าวออกตรง ๆ และตื่นอารมณ์
ไม่เปลี่ยนแปลงง่ายดูน่าเชื่อถือ บางครั้งมองเห็นแต่ในแง่ร้าย ยึดถือแบบมาตรฐานจรรยาบรรณ
ของสังคมมาก

บุคลิกภาพที่ชอบแสดงตัว (Extraversion) มีลักษณะน่าคบเป็นมิตรมีอิทธิพลไม่ตรี
ของงานสังคมมีเพื่อนมาก อยากรู้อยากเห็นกับคนอื่น ๆ ด้วย ไม่ชอบอ่านหนังสือหรือค้นคว้าด้วยตัวคนเดียว
ชอบทำกิจกรรมที่ทำให้ตื่นเต้น ชอบเสียง อดทนต่อสถานการณ์โดยทั่วไปค่อนข้างหลวมหลัด ชอบแสดง
ลักษณะขึ้นให้เกิดการหัวเราะขึ้น พร้อมทั้งจะได้คอยเสมอ ชอบการเปลี่ยนแปลงใหม่ ไม่มีความกังวล
มีความสุขใจ ชอบความสะดักสบาย มักมองเห็นในแง่ดี และชอบสนุกว่า เร็ว มีแนวโน้มที่จะแสดง
ความก้าวร้าวและความไม่พอใจออกมาง่าย ไม่สามารถเก็บความรู้สึกพอใจ-ไม่พอใจไว้ได้มาก และ
ไม่เชื่อว่าจะดูน่าเชื่อถืออยู่เสมอ

2. บุคลิกภาพที่ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ - บุคลิกภาพที่มีความมั่นคงทางอารมณ์
(Neuroticism - Stability) Eysenck ได้ให้คำอธิบายไว้ดังนี้ คือ

บุคลิกภาพที่ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ (Neuroticism) เป็นลักษณะของบุคคล
ที่มักจะเชื่อมโยงความวิตกกังวลเข้ากับสิ่งเร้าที่เป็นกลาง รู้สึกวิตกกังวลต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้น
แม้ในสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตราย

บุคลิกภาพที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ (Stability) เป็นลักษณะการแสดงออก
ที่มีอารมณ์เยือกเย็นและมีสุขภาพจิตดี คือ มีสุขภาพของอารมณ์ ความคิด ความรู้สึกและการกระทำ
ที่ดี รวมทั้งมีการปรับตัวอยู่ในสภาพแวดล้อมได้ดี

จากการศึกษาทฤษฎีบุคลิกภาพของ Eysenck ทั้งหมดนี้สรุปได้ว่า Eysenck ได้วิเคราะห์
รวบรวมลักษณะพฤติกรรมของบุคคล เริ่มตั้งแต่จุดเล็กสุดจนถึงสรุปเป็นแบบเฉพาะของบุคลิกภาพได้คือ
จากการตอบสนองเชิงพฤติกรรม (Specific Response) การกระทำอันเป็นนิสัย (Habitual
Response) และลักษณะของบุคลิกภาพ (Trait) ขึ้นเป็นแบบของบุคลิกภาพพื้นฐาน (Type) และ
พบว่า ลักษณะสำคัญของบุคลิกภาพจะเข้าใจได้จาก 2 มิติ คือ บุคลิกภาพแบบที่ชอบเก็บตัว -
บุคลิกภาพแบบที่ชอบแสดงตัว (Introversion-Extraversion) และบุคลิกภาพที่ไม่มีความมั่นคง
ทางอารมณ์ - บุคลิกภาพที่มีความมั่นคงทางอารมณ์ (Neuroticism - Stability/Unstable -
Normal) ทั้ง 2 มิติ เป็นอิสระต่อกัน ก่อให้เกิดบุคลิกภาพพื้นฐานได้ 4 แบบ คือ

1. บุคลิกภาพแบบที่ชอบแสดงตัว - บุคลิกภาพที่มีความมั่นคงทางอารมณ์
(Extraversion - Stability)
2. บุคลิกภาพแบบที่ชอบเก็บตัว - บุคลิกภาพที่มีความมั่นคงทางอารมณ์
(Introversion - Stability)
3. บุคลิกภาพแบบที่ชอบแสดงตัว - บุคลิกภาพที่ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์
(Extraversion - Neuroticism)
4. บุคลิกภาพแบบที่ชอบเก็บตัว - บุคลิกภาพที่ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์
(Introversion - Neuroticism)¹

ความเป็นมาของแบบทดสอบบุคลิกภาพ (MPI)

ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้มีผู้ริเริ่มสร้างแบบสอบถามเพื่อวัดบุคลิกภาพขึ้น เช่น Woodworth ได้ออกแบบสอบถามใช้ประเมินตนเอง เรียกว่า Personal Data Sheet นับเป็นแบบสอบถามฉบับแรกที่ใช้วัด Neuroticism ทำให้มีนักจิตวิทยาเริ่มสนใจสร้างแบบทดสอบบุคลิกภาพกัน

ต่อมาเมื่อทฤษฎีบุคลิกภาพของ Jung ได้รับความนิยมนมากขึ้น จึงมีแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเพื่อใช้วัดบุคลิกภาพ extrovert -introvert ตามทฤษฎีของ Jung แต่ยังคงขาดวิธีสร้างและการวิเคราะห์ทางสถิติที่ถูกต้อง ต่อมา Guildford ได้สร้างแบบทดสอบโดยใช้วิธีการทางสถิติเข้าช่วย แต่แบบสอบถามแต่ละ Scale ก็ยังไม่มีลักษณะเป็นอิสระจากกันกลับมีความสัมพันธ์ระหว่าง Scale ซึ่ง Eysenck เห็นว่าแบบทดสอบแต่ละ Scale ควรจะมีลักษณะเป็นอิสระจากกัน Eysenck จึงสร้างแบบทดสอบเพื่อวัดบุคลิกภาพพื้นฐานขึ้น เพื่อใช้วัดลักษณะบุคลิกภาพพื้นฐานตามทฤษฎีของเขา ดังที่กล่าวมาแล้ว โดยเรียกชื่อว่า The Maudsley Personality Inventory (MPI) โดยสร้างให้มีลักษณะดังนี้

1. มีจำนวนข้อคำถามน้อย
2. มีความเชื่อถือได้สูง
3. แต่ละ Scale เป็นอิสระต่อกัน

¹ ประจิตต์ ประจักษ์จิตต์; "ความสัมพันธ์ของ ลักษณะบุคลิกภาพกับภาวะเกิดอาการหายน ลูบิตีเหตู" หน้า 3 - 13

4. ไม่มีความแตกต่างในการนำไปใช้กับทั้ง 2 เพศ
5. มีค่าสหสัมพันธ์สูงกว่าแบบทดสอบมาตรฐานอื่นที่วัดในลักษณะเดียวกัน

แบบทดสอบบุคลิกภาพ MPI เป็นแบบทดสอบที่สามารถบอกถึงลักษณะและปริมาณความแตกต่างของบุคลิกภาพพื้นฐานได้ จึงได้มีการนำไปใช้ทดสอบ วิจัยและใช้ได้อย่างกว้างขวางคือ

1. ใช้ในทางแนะแนวการศึกษาและการให้คำปรึกษา
2. ใช้ในการวินิจฉัยทางคลินิก
3. ใช้ในการวิจัยทั่วไป
4. ใช้ในการคัดเลือกและปรึกษาเลือกอาชีพ¹

ดังนั้น จากการศึกษาถึงทฤษฎีบุคลิกภาพของ Eysenck รวมทั้งแบบทดสอบ MPI ที่ Eysenck ได้สร้างขึ้นนั้น ทำให้เห็นว่าแบบทดสอบดังกล่าวมีประโยชน์โดยตรง ผู้วิจัยจึงได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ประจิต ประจักษ์จิตต์, "ความสัมพันธ์ของลักษณะบุคลิกภาพกับการเกิดอากาศยานอุบัติเหตุ", หน้า 14.